

HARTAITA HETKIÄ JA MIELEN RETKIÄ

Hartauksia neljälle kirkkopyhälle

Teemu Hurme

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suun-
tautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonian
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hurme, Teemu. Hartaita hetkiä ja mielen retkiä. Hartauksia neljälle kirkkopyhälle. Syksy 2013, 36 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa hartausmateriaalia, joka sisältää hengellistä musiikkia, puhetta, tarinoita, rukouksia sekä raamatun. Tarkoitus oli tehdä helppokäyttöinen CD-levy. Käyttäjäkohderyhmänä olivat seurakunnan työntekijät, hoitolaitoksien työntekijät sekä seurakuntien vapaaehtoistyöntekijät. Tarkoituksena oli tarjota kuulijalle tekstien, tarinoiden ja musiikin kautta harras hetki ja mielen retki neljään kirkolliseen pyhään.

Työn teoriaosassa käsitellään hengellisen elämän hoitamista, hartauden elementtejä sekä musiikin ja tarinoiden merkitystä. Lisäksi kuvataan työskentelyprosessin vaiheet sekä niiden arviointia.

Käytännöllisessä osassa on neljä hartautta. Ne ovat tekstimuodossa liitteenä (ei laulujen sanoja tai nuotteja). CD-levy sisältää laulut, tekstit sekä rukoukset. Hartauksien aiheet ovat joulukuukaus, pääsiäinen, pyhäinpäivä/suruhartaus ja luomakunnan sunnuntai. Laulut ovat Ota hänet vastaan (Petri Laaksonen), Isä jää meitä rakastamaan (Miikka Niskanen), Joulun kellot (© Fennica Gehrman Oy, Helsinki) sekä virret 78, 104 ja 571. Laulut äänitettiin lauluntekijän tai tekijänoikeudet omistavan tahon luvalla.

Asiasanat: hartaus, musiikki, tarinat, uskonelämä, spiritualiteetti, kirkkovuosi

ABSTRACT

Hurme, Teemu. Devotions for Four Holy Days. 36 p, 2 appendices. Language: Finnish. Autumn 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services, option in Diaconal Social Work. Degree Bachelor of Social Services + Deacon.

The aim of this study was to provide devotional material, which includes spiritual music, talk, stories, prayers and biblical texts. The intention was to make a CD-record, which is easy to use. Church workers, care workers, as well as volunteers in parishes were the user target group. The aim was to provide the listener a devout moment and mental excursion into four holy days through the texts, stories and music.

The theoretical part deals with taking care of spiritual life, the elements of devotions, and the meanings of music and stories. The stages of the working process as well as their evaluation are also described. The practical section contains four devotions. They are attached in the form of text (not the lyrics of the songs or musical notes). The attached CD-record includes the three songs and hymns 78, 104 and 571, the texts and the prayers. The devotions topics are Christmas, Easter, All Saints' Day / grief devotional, and Creation Sunday. The songs were recorded with the songwriter's or the copyright owner's permission.

Keywords: devotion, music, stories, the life of faith, spirituality, church year

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	
2	KOHDERYHMÄ JA TYÖN SISÄLLÖN MERKITYKSIÄ	6
	2.1 Hengellisen elämän hoitaminen	7
	2.2 Hartauden elementtejä	10
	2.3 Musiikin merkityksestä	11
	2.4 Tarinoiden merkityksestä	12
3	TYÖSKENTELYPROSESSI JA TYÖELÄMÄYHTEYS	15
	3.1 Kirkkopyhien valinta	15
	3.2 Yhteistyötahot	16
	3.3 Hartauksien runko ja musiikkivalinnat	16
	3.4 Hartausmateriaalin musiikin tekijäoikeudet	19
	3.5 Hartausmateriaalin tekstien valinta	20
	3.6 Nauhoitukset	21
4	ARVIOTA JA POHDINTAA	23
5	PALAUTETTA HARTAUKSISTA	25
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	30
	Liite 1. Hartausmateriaalin tekstit	
	Liite 2. Cd-levy	

1 JOHDANTO

Kirkollisia pyhiä on luonnollisesti ympäri vuoden, mutta pysähdytäänkö niiden äärelle miettimään ja kuulemaan pyhien tarkoitusta ja merkitystä? Kokoonnu-taanko niistä kuulemaan seurakunnan tilaisuuksiin seurakunnan tiloissa? Kaikil-la ei ole siihen mahdollisuutta, vaikka halua ehkä olisikin. Esimerkiksi suuret ikäluokat vanhenevat ja liikunnallisen toimintakyvyn heiketessä vähenevät myös mahdollisuudet osallistua seurakunnan toimintaan ja siten ylläpitää hengellisyyt-tä. Yksinäisten kotona asuvien lisäksi hoitolaitoksissa elää vanhusten ohella myös paljon aikuisväestöä, jolla mahdollisuudet hoitaa omaa hengellisyyttään seurakunnan kokoavassa toiminnassa eivät johdu niinkään iän mukanaan tuo-mista fyysisistä rajoitteista. Ihminen on pelkän olemassa olemisen lisäksi myös henkisesti sekä hengellisesti tunteva ja ajatteleva persoona.

Ihmisen henkisyys pitää sisällään kokemukset, arvot ja vakaumuk-set. Henkisyyttä voidaan pitää olemisen perustana, joka koetaan eheytenä, koskemattomuutena sekä henkisenä realiteettina. Heng-gellisyys on ihmisen alue, jossa hän kokee olevansa itseään suu-remman voiman kanssa tekemisissä. Yleensä tämä voima on Ju-mala, jota voidaan rukouksella lähestyä. (Iivanainen, Jauhiainen & Pikkarainen 2002, 73.)

Seurakuntien työntekijät ja enenevässä määrin myös vapaaehtoistyöntekijät pi-tävät hartauksia eri tilanteissa ja keskustelevat hengellisistä asioista esimerkiksi kotikäynneillä. Usein hengellisen elämän tueksi annetaan kirjallisuutta, rukoil-laan tai luetaan Raamattua. Hengellisen elämän hoitaminen on osa koko ihmi-sen hyvinvointia. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihmisarvo on alkuperäi-nen, ehdoton ja kaikille samanlainen. (Helosvuori, Koskenvesa, Niemelä & Veikkola 2002, 90.) Näin ollen myös hengellisen elämän hoitamiselle tulee etsiä ja tarjota mahdollisuuksia ja välineitä erilaisiin elämäntilanteisiin. Tavoitteenani opinnäytetyössä oli tuottaa materiaalia tueksi hengellisen elämän hoitamiselle ja hartauksien pitämiseen sekä pohtia hengellisen elämän hoitamisen ja hartauk-sien eri osa-alueita ja välineitä.

2 KOHDERYHMÄ JA TYÖN SISÄLLÖN MERKITYKSIÄ

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa hartausmateriaalia, jota on helppo käyttää. Cd-levy materiaalin muotona palvelee juuri helppokäyttöisyydellään, ja nykyisin lähes jokaisessa edullisimmassakin radiossa on cd-soitin. Työn käyttäjäkohderyhmiä voi nimetä ainakin kolme: seurakuntien työntekijät, hoitolaitoksien henkilökunta sekä seurakuntien vapaaehtoistyöntekijät.

Seurakunnan työntekijöille materiaali voi olla apuväline tilanteisiin, joissa ei hartauden valmistelulle välttämättä ole aikaa. Hartauksia voi käyttää myös kotikäynneillä kuunnellen yhdessä kotikäyntiasiakkaan kanssa tai antaen levyn esimerkiksi merkkipäivänä lahjaksi. Materiaalia voi hyödyntää myös spirituaalisessa sielunhoidossa. Spirituaalisessa sielunhoidossa on keskeisesti esillä hengellisten elementtien; rukous, rippi, Raamattu, virret ja ehtoollinen-käyttö auttamistyössä. Tällä auttamismuodolla on pitkät perinteet kirkon historiassa ja se on edelleenkin oleellinen osa suomalaista seurakunnallista sielunhoitoa. (Kiiski 2009.)

Materiaali sopii hyvin myös laitosten käyttöön. Usein seurakunnan työntekijöitä vieraillee hoitolaitoksissa erityisesti joulun ja pääsiäisen aikaan, mutta kaikille osastoille ei varmasti ehditä joka vuosi. Itse olen vierailut laitoksissa pitämässä hartauksia niin nuorempien kuin vanhustenkin parissa, ja tuntuma on, että hoitohenkilökunta on kiireistä eikä aikaa ja mahdollisuuksia yksilökohtaiselle tai kokoavalle toiminnalle liiemmin ole. Laitoksissa päivät voivat vanhuksien mielestä tuntua niin samanlaisilta, että pysähtyminen musiikin ja puheen äärelle toisi virkistystä ja vaihtelua.

Seurakuntien vapaaehtoiset ovat kasvava joukko, ja erilaiset vapaaehtoisten tehtävät lisääntyvät seurakunnissa. Myös vapaaehtoisten pitämät hartaudet tulevat luultavimmin yleistymään. Se on tehtävä, johon vapaaehtoiset tarvitsevat koulutusta. Materiaali tarjoaa heille helpon apuvälineen. Kokemukseni vapaaehtoisista on kertynyt suurelta osin isosista, ja heidän koulutuksessaan hartauksien suunnitteluun saa käytettyä helposti useammankin kokoontumiskerran.

2.1 Hengellisen elämän hoitaminen

Seurakunnan tulee huolehtia eri-ikäisten seurakunnan jäsenten kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta. (Kirkkojärjestys 3:2)

Hengellinen elämä on paitsi yhteinen myös syvästi henkilökohtainen asia. Sen vuoksi on vaikeaa määritellä sen hoitamista. Hengellisen elämän hoitamisen päämääränä voidaan pitää Jumalasuhteen kehittämistä. Se on osa kristillistä elämäntapaa, jolla pyritään kohti koettavaa yhteyttä Jumalaan sekä uskon vahvistamiseen. Koska Jumala on luonut ihmisen kokonaisvaltaisesti toimivaksi hengellisellä, järjellisellä ja fyysisellä tasolla, niin voitaisiin hengellisen elämän hoitamisen sijasta puhua myös koko elämän hoitamisesta. (Ryökäs 1992a, 21.)

Hengellisen elämän hoitamiseen liitetään ainakin monissa rippikoulujen opetusmateriaaleissa neljä elementtiä, joita voi verrata esimerkiksi pöydän ja tuolin jalkoihin tai auton renkaisiin: rukous, seurakuntayhteys, ehtoollinen ja Jumalan sana eli Raamattu.

Rukous on sydämen puhetta Jumalan kanssa eli ihmisen sisimmän avaamista vuorovaikutukseen Pyhän Kolminaisuuden kanssa. Rukous voi olla joko sanallista tai sanatonta viipymistä Jumalan edessä. Rukous voi esimerkiksi olla suunnattuna Pyhälle Kolminaisuudelle tai jollekin Jumalan persoonista: Luojaalle tai Kristukselle tai Pyhälle Hengelle, jolloin rukous sävyttyy tämän mukaan. Yksittäisen kristityn rukous voi olla tutun iltarukouksen, ruokarukouksen tai Isä meidän -rukouksen lukemista tai vapaata, tilanteen synnyttämää sanallista tai hiljaista, meditatiivista ja sanatonta rukousta. Rukous voi tapahtua yksin tai yhdessä toisten kanssa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Rukous on varmasti hyvin yleinen keino ihmisen hoitaessa hengellistä elämäänsä. Aina ei ole helppoa muodostaa ja sanoja ja rukouselämän tueksi on kehitetty paljon erilaisia välineitä, jotka auttavat keskittymään rukoukseen. Esimerkiksi rukoushelmien käyttö on yleistynyt ainakin rippikouluissa ja ruotsalaisen Martin Lönnebon kehittämien rukoushelmien käyttöön on tarjolla monenlaista kirjallista materiaalia eri ikäryhmille.

Seurakunta on pyhä, erikseen Herralle erotettu yhteisö ja pyhain yhteys erotuksena maallisista järjestöistä ja yhteenliittymistä. Seurakunta on kristillisen uskon mukaan Jumalasta lähtöisin oleva yhteisö. Se on pelastukseen johdettava yhteisö, koska se on pohjimmiltaan yliluonnollinen eli Pyhän Hengen kokoama, johtama ja elävöittäjä. Katekismuksen mukaan kirkkoa on sen alkuajoista lähtien kutsuttu Kristuksen ruumiiksi. Se on elävä kokonaisuus, jonka päänä on Kristus ja jonka jäseniksi tullaan kasteessa. Vaikka olemme erilaisia, meillä on yhteinen usko, joka liittää meidät Kristukseen ja toisiimme. Kirkko kuvataan myös äidiksi, joka kantaa meitä sylissään ja huolehtii meistä. Seurakunnalla tarkoitetaan myös kulloinkin jumalanpalveluksissa tai kirkollisissa toimituksissa läsnä olevaa joukkoa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Seurakuntayhteyden löytäminen voi olla haastava osa hengellisen elämän hoitamisessa. Joku ei ehkä löydä mielekästä ryhmää tai piiriä, johon osallistua. Myöskään jumalanpalvelus seurakunnan yhteisenä juhlanä ei puhuttele välttämättä niin paljon, että kirkossa käymisestä tulisi tapa hoitaa hengellistä elämää. Seurakuntayhteys on kuitenkin tärkeä asia. Usko muuttuu ja ihmisen elämässä tulee hetkiä, jolloin uskoa koetellaan ja uskonasiat kyseenalaistuvat. Silloin on tärkeää, että olisi sellainen paikka, jossa ajatuksiaan voi jakaa. Seurakuntayhteys saattaa myös esimerkiksi nuoren elämässä olla välillä jopa pienen häpeän asia. Osaanko uskoa oikein? Uskallanko kertoa muille uskostani? Nyky-yhteiskunnassa on olemassa paljon erilaisia mittareita ja ihmisiä arvioidaan koko ajan monelta taholta. Seurakunnan tulisi olla paikka, johon kaikki kelpaavat omana itsenään ja kokevat tulevansa kuulluiksi sekä arvostetuiksi ihmisinä.

Ehtoollinen on kasteen ohella toinen luterilaisen kirkon kahdesta sakramentista. Ehtoollisen näkyvät aineet ovat leipä ja viini, joissa Kristus on todellisesti läsnä sen jälkeen, kun ne on konsekroitu eli pyhitetty ehtoollisrukouksen yhteydessä. Kirkon uskon mukaan ehtoollinen on ihmisen läheisintä yhteyttä Kristukseen, joka antaa itsensä elämän leiväksi jokaiselle, joka uskoo häneen (Joh. 6: 35). Ehtoollinen on syntien anteeksiantamuksen, sovituksen ja lunastuksen ateria. Ehtoollisella voi käydä jokainen rippikoulun käynyt ja konfirmoitu seurakuntalainen. Kastettu lapsi voi osallistua ehtoolliselle yhdessä vanhempansa tai muun hänen kristillisestä kasvatuksestaan huolehtivan konfirmoidun kirkon jäsenen

kanssa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Puoliympyrän muotoinen alttarikaide tarkoittaa symbolisesti myös yhteyttä kuolleisiin läheisiimme. Ehtoollista pidetään myös yhteyden ateriana. Ehtoollispöydässä voimme ikään kuin kuvitella toisen puolen alttarikaiteesta rajan toiselle puolelle ja muistaa näin pyhien yhteyden.

Luterilaisen kirkon tunnustuskirjojen mukaan Raamattu on ainoa sääntö ja ohje, jonka mukaan kaikki opit ja opettajat on koeteltava ja arvioitava. Katekismuksen mukaan Jumala itse puhuu meille Raamatussa ihmisten kielellä. Raamattu sisältää Jumalan erityisen ilmoituksen, joka ei ole löydettävissä muualta. Jumalan sanaa on myös se Raamattuun perustuva julistus ja opetus, jota kristillisessä kirkossa annetaan. Raamattu ja sen mukainen julistus ja opetus ovat Jumalan sanaa nimenomaan siinä merkityksessä, että ne ovat todistusta siitä, että Jeesus on luvattu Messias eli Kristus. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Raamatun lukeminen on rukouksen lisäksi helppo tapa hoitaa hengellisyyttä, sillä sitä voi lukea kotona itsekseen eikä sen vuoksi tarvitse hakeutua seurakunnan tilaisuuksiin. On myös hyvä, että erilaisia versioita Raamatusta tai sen osista on tehty palvelemaan eri-ikäisiä ihmisiä. Lapsille löytyy paljon taidokkaasti kuvitettuja ja kerrottuja Raamatun kertomuksia. Vanhuksia ja oppimisvaikeuksista kärsiviä varten on selkokielistä materiaalia. Hieman huumorillakin sävytettyjä Raamatun kertomuksia on myös internetissä. Legoja käyttävä www.thebricktestament.com on hyvä ja hauska sivusto, jonka avulla esimerkiksi rippikoululaisia voi olla helpompi motivoida työskentelyyn Raamattu-aiheisilla oppitunneilla.

On selvää, että jonkun elementin; rukouksen, seurakuntayhteyden, ehtoollisen tai Jumalan sanan puuttuessa pöytä tai tuoli horjuu. Jos autosta puhkeaa yksikin rengas, on kulku hankalaa. Näiden neljän asian noudattaminen hengellisen elämän hoitamisessa ei kuitenkaan ole aina mahdollista, ja syitä tähän voi olla useita. Joku ei löydä sopivaa tarjontaa seurakunnan tilaisuuksista, yksinäinen vanhus ei pääse liikkumaan kotoaan, tai laitoksissa asuvat eivät pääse fyysisistä tai henkisistä terveydellisistä syistä osallistumaan esimerkiksi jumalanpalvelukseen ja sitä kautta ehtoolliselle.

Perinteisen kokoavan toiminnan lisäksi on onneksi olemassa paljon muitakin keinoja auttaa ja tukea ihmisten hengellisyyttä. Palveleva puhelin toimii valtakunnallisesti kirkon työntekijöiden ja vapaaehtoisten voimin. Palvelevan puhelimen rinnalla toimii myös palveleva netti. Laitoksissa toimivia sairaalasielunhoitajia löytyy jo yli 40 paikkakunnalta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a). Sairaalasielunhoitajien lisäksi seurakunnan työntekijät vierailevat laitoksissa ja tekevät kotikäyntejä. Työntekijäpäivystyksiä on myös virastoissa, oppilaitoksissa, nykyään jopa kauppakeskuksissa. Mahdollisuuksia henkilökohtaiselle keskustelulle löytyy siis muualtakin, jos kirkon kynnyks on korkea ylitettäväksi.

2.2 Hartauden elementtejä

Erilaisia hartauksia pidetään eri tilaisuuksissa ja paikoissa vuosittain satoja, jopa tuhansia. Kuitenkaan esimerkiksi kirkkokäsikirjamme ei tarjoa valmiita kaavoja varsinaisesti hartauksiin vain erilaisiin jumalanpalveluksiin ja rukoushetkiin sekä kirkollisiin toimituksiin. Sanalle hartaus ei myöskään anneta selitystä kirkollisessa sanastossa Aamenesta öylättiin. Suomisanakirja.fi-sivusto antaa määrityksinä hartaus-sanalle *uskonnollinen syventyminen, kuunnella syvän hartauden vallassa tai harjoittaa hartautta*. (Suomisanakirja i.a.). Peruseriaatteen hartauksille voidaan mielestäni pitää sitä, että se on hetki, jossa voimme lähestyä Jumalaa ja hoitaa uskoamme. Piispa Tapio Luoma on kuvannut hartautta erittäin osuvasti:

Mitä hartaus siis on ja mikä on sen tarkoitus? Monissa mielikuvissa hartaus saattaa vaikuttaa irrottautumiselta kiireisellä ja vaativasta elämänmenosta. Joillekin se näyttäytyy jopa yrityksenä paeta todellisuutta johonkin sellaiseen, joka ei ole todellista. Hartauteen liitetään tavallisesti lisämääritelmiä kuten hiljaisuus, hempeys ja passiivisuus.

Mutta näin yksipuolisesti hartautta ei voi määritellä. Hartauden perimmäinen tehtävä on antaa meille jokaiselle mahdollisuus olla tietoisesti pyhän Jumalan edessä ja keskittyä hänen läsnäolonsa. Siinä ei silloin koeta vain hiljaisia ja hempeitä tunteita, vaan hartaudessa on tilaa myös voimakkaille tunteille, jopa sisimmän myrskyille. Hartaudessa ei vetäydytä pois tästä todellisuudesta, koska Jumalan kohtaaminen sitoo meidät yhä syvemmin tähän todellisuuteen, tähän maailmaan, joka on meille annettu ja

jossa meillä on tehtävä. Hartaudessa pieni ihminen kohtaa suuren Jumalan. (Espoon hiippakunta i.a.).

Tuttuja elementtejä hartauksissa ovat raamattu tai muu teksti, musiikki ja rukous. Usein tunnelmaa tuovina ja hartaustilaa somistavina elementteinä käytetään myös kynttilöitä, kankaita liturgisten värien mukaan sekä erilaisia kuvia. Tämän opinnäytetyön hartauskokonaisuuksissa olen käyttänyt mielestäni kaikkia keskeisimpiä hartauden elementtejä eli raamatun tekstejä, puhetta, rukouksia ja musiikkia. Tapoja pitää ja suunnitella hartauksia on niin paljon kuin on pitäjiäkin, eikä kaikkia osallistujia puhuttele samat asiat ja elementit. Kuitenkin tämän opinnäytetyöni materiaalin tarkoitus on palvella mahdollisimman laajaa kuulijakuntaa ja sen vuoksi kaikki hartaudet sisältävät kaikkia edellä mainittuja asioita.

2.3 Musiikin merkityksestä

Musiikin merkitystä ihmisen elämässä ja hartauksien elementtinä ei sovi vähätellä. Martti Luther oivalsi musiikin merkityksen jo 1500-luvulla todeten: ”Rakastan musiikkia. Musiikki on Jumalan luomus ja lahja, ei ihmisen. Se ilahduttaa sielun ja karkottaa Perkeleen. Sen aikana väistyvät viha, ylpeys ja muut paheet. Annan musiikille ensimmäisen sijan teologian jälkeen.” (Martti Luther, 1530.)

Musiikilla voidaan todeta olevan jopa ihmeellinen voima. Se herättää tunteita, jotka kuljettavat meitä monenlaisiin maisemiin. Musiikki saa ajattelemaan ja huomaamaan sellaista, mikä muutoin voisi jäädä pimentoon. Musiikki myös

viihdyttää, jopa siinä määrin, että ajan taju saattaa kokonaan kadota. Kaiken kaikkiaan musiikin myötä kohtaamme sellaisia maailmoja, joita järkeilyillä ja ymmärryksellä on usein vaikeaa, jopa mahdotonta ilmaista.

Hengellinen musiikki ei tee tässä poikkeusta. Sekin tulkitsee ja saa aikaan tunteita. Sekin herättää ajatuksia ja ohjaa oivaltamaan jotakin uutta. Myös hengellistä musiikkia kuunnellen aika kuluu ja olo tuntuu viihtyisältä. Ja juuri hengellisen musiikin tavoitteena on saattaa meidät kosketuksiin sellaisen kanssa, joka ei mahdu tähän meidän aistein havaittavaan maailmaamme. (Espoon hiippakunta i.a.).

Musiikin sävelillä ja sanoilla on merkitystä monissa eri tilanteissa. Nykyisin esimerkiksi Facebookissa ihmiset linkittävät päivän kuulumisiin, tilanteisiin, tunnetiloihin tai syntymäpäiväonnitteluihin paljon musiikkivideoita tai lauluja. Tässä mielessä voi helposti tehdä sen johtopäätöksen, että musiikkia kuunnellaan elämän eri käänteissä ja musiikkiin on helppo samaistaa iloja, suruja, paikkoja sekä ihmisiä aivan jokapäiväisessä elämässä.

Musiikilla on myös terapeuttisia vaikutuksia. Tutustuessa parantavan musiikin perinteisiin, voi ymmärtää sen kuinka pitkät perinteet musiikin terapeuttisella käytöllä on historiassa. Varhaisimpia mainintoja musiikin terapeuttisesta käytöstä voidaan löytää yli 4000 vuotta vanhoista egyptiläisistä papyruskirjoituksista. Vaikka nykyaikainen musiikkiterapia sai alkunsa vasta toisen maailmasodan jälkeen Yhdysvalloissa sotaveteraanien hoitokeinona, voidaan ehkä hieman leikkisästikin ajatella ensimmäisen musiikkiterapeutin olleen Daavid, jonka tehtävänä oli rauhoittaa kuningas Saulin raivokohtauksia soittamalla harppua. Myös hebrealaisessa Jumalanpalvelustemppeleissä oli 288 muusikkoa luomassa rauhallista mieltä temppeliin tuleville ihmisille (1.Sam.16: 14-23).

Suomessa musiikkiterapian kokeilut aloitettiin jo 1920-luvun lopulla Rinnekodin keskuslaitoksessa vaikeavammaisten kuntoutusmuotona. Varsinaisen läpimurron voidaan katsoa tapahtuneen vuonna 1979, kun Sibelius-Akatemiassa järjestettiin pohjoismainen pedagogisen musiikkiterapian seminaari. Se innosti monia erityisopettajia ja musiikinohjaajia musiikin terapeuttiseen käyttöön. Musiikin parantavista ja terapeuttisista vaikutuksista kertoo hyvin se, että musiikkiterapian keinoja käytetään nykypäivänä kaikenikäisten parissa niin henkiseen kuin fyysiseenkin hoitoon.

2.4 Tarinoiden merkityksestä

Ihmiset ovat kertoneet tarinoita kautta aikojen kaikissa kulttuureissa. Jotkut tarinat ovat kulkeutuneet ympäri maailmaa suullisesti ja sukupolvelta toiselle ja uusia tarinoita syntyy koko ajan. Tarinankerrontaperinne elää ja muokkautuu ajan tarpeisiin. (Mediakasvatuskeskus i.a.) Musiikin tavoin kertomukset ja

tarinat voivat olla kuulijalle ikään kuin peili omiin ajatuksiin tai tunteisiin. Niiden kautta voi myös samaistua toisten ajatuksiin tai tunteisiin. Merja Mäkisalo-Ropponen (2007) mukaan tarinoissa voidaan erottaa kaksi maisemaa: toiminnan maisema ja tietoisuuden maisema. Toiminnan maisemassa esitetään toiminnan tekijät ja välineet. Tähän aihepiiriin voi helposti ajatella kuuluvaksi esimerkiksi monet Jeesuksen vertaukset Raamatussa, esimerkkeinä Laupias Samarialainen, kylväjä-vertaus, vertaus sinapinsiemenestä, ahne maanviljelijä jne. Ne kuvaavat tapahtumia ja toimintaa eikä niissä juuri yritetä avata ihmisten tunnetiloja tai ajatuksia. Myös vanhat kansantarinat voidaan suurelta osin luokitella tällä jaolla toiminnan maisemaan, sisältäväthän nekin usein jonkin opetuksen. Tietoisuuden maisemalle tyypillistä on se, että siihen sisältyy henkilöiden erilaiset mielen tilat ja ajatukset, kuten mitä he kuvittelevat, uskovat tai tietävät. Kun tarinoita on alettu vain suullisen kerronnan lisäksi tallentamaan myös kirjalliseen muotoon, on se vapauttanut kertojan muistamisen tehtävästä uutta luovaan rooliin. Tarinoiden vastaanoton kannalta kirjalliseen tallennukseen siirtyminen on merkinnyt sitä, että tarinasta on tullut kiinteä teksti, johon on mahdollista ottaa etäisyyttä ja jota voidaan tulkita, analysoida ja arvioida. Tarinan merkitys ei enää ole kiinteä, vaan eri lukijat voivat tulkita ja ymmärtää sen eri tavoin. (Mäkisalo-Ropponen 2007.) Tämän voi käytännössä huomata esimerkiksi seurakunnan työntekijöiden pitämässä hartauksissa tai koulujen päivänavauksissa. Kirjoitetuista tarinoista on helppo poimia käyttöön vain se osa, joka olennaisesti liittyy kulloinkin käsillä olevaan aiheeseen.

Minkälainen sija tarinoilla tai kertomuksilla on nykyisessä yhteiskunnassamme, jossa ihmisten elämää seurataan televisiosta ja internetistä ja erilaiset juorulehdet valtaavat kauppojen lehtihyllyistä enemmän ja enemmän tilaa? Tälle ajalle on tyypillistä, että ihmisten kohtaaminen on muuttunut ”oman kylän” pitkäaikaisen ihmissuhteiden tapaamisesta etäisempään ja yksipuolisempaan suuntaan. Tutun, hallittavan ja itse koetun tilalle on television ja internetin kautta tullut koko maailma. (Suhonen 1999). Nykyaikana kohtaamme ja jopa ahmimme yhä enemmän julkisuuden henkilöitä ja heidän elämäntarinoitaan. Tämä saattaa kuvastaa kenties halua elää toisten ihmisten kautta, jos omassa elämässä ei tunnu olevan riittävästi aitoja elämyksiä ja elämän tunnetta. (Pyykkö 1999).

Aika ja yhteiskunta muuttuvat ja etenkin lapset ja nuoret käyttävät internetiä paljon moniin eri tarkoituksiin. Onko tarinoilla, saduilla tai kertomuksilla entistä vähäisempi merkitys? En tiedä, mutta ainakin itse olen iloinen siitä, että monissa kirjastoissa on alettu järjestää lukuhetkiä lapsille. Työssäni käytän tarinoita niin koulujen päivänavauksissa, nuorteniltojen hartauksissa, rippikoulussa sekä laitosvierailuilla. Tarinan kuulijan iällä en ole nähnyt olevan merkitystä sille, ovatko tarinat hyvä väline ihmisten parissa tehtävässä työssä. Ovat ne.

3 TYÖSKENTELYPROSESSI JA TYÖELÄMÄYHTEYS

Alusta pitäen itselleni oli selvää, että halusin tehdä opinnäytetyön käytännön työelämään liittyen ja sitä hyödyntämään. Lähtökohtana oli yhdistää musiikkia ja puhuttua tekstiä. Äidilläni on kirjoitelmia, joiden yhdistettävyyttä musiikkiin olemme usein pohtineet. Pohdinnan taustana voidaan pitää keskustelua siitä, voisimmeko yhdessä järjestää pieniä tilaisuuksia vanhuksille hänen työpaikallaan sairaalan vuodeosastolla. Sain kirjoitelmien käyttöön vapaat kädet ja aloin lukea niitä läpi. Kirjoitukset olivat vahvasti henkilökohtaisia, vaikka henkilöiden nimiä ei niissä käytetäkään. Jäin harkitsemaan mitä niistä käyttäisin tässä työssäni. Samalla kävin mielessäni läpi sitä, minkälaista hengellistä elämää tukevaa materiaalia voisin tuottaa opinnäytetyössäni ja mikä palvelisi käytännön työelämää seurakunnissa ja laitoksissa. Ajatuksia vaihdettiin työpaikallani Kallion seurakunnassa, kotona diakoniatyötä tekevän puolisoni kanssa sekä koulussa opinnäytetyöverstaissa. Lopulta päädyin siihen, että kirkkovuosi olisi aihe, jonka ympärille saa rakennettua hyvän hartauspaketin.

3.1 Kirkkopyhien valinta

Materiaaliin tuleviksi kirkkopyhiksi päätyivät joulu, pääsiäinen, pyhäinpäivä/suruhartaus ja luomakunnan sunnuntai/ suvirren sunnuntai. Kirkkopyhien valinnassa pidin lähtökohtana niiden keskeisyyttä kristinuskon sanomalle sekä sitä, että ne ajoittuisivat mahdollisimman eri puolille vuotta. Joulu ja pääsiäinen ovat keskeisimpiä kirkollisia aikoja, joten niiden valinta oli sinänsä itsestäänselvyys. Jos materiaali joskus julkaistaan, se tarjoaa mahdollisuuden kuulla joulu-evankeliumi ja pääsiäisen ilosanoma kotona tai laitoksessa, mikäli ei ole mahdollista päästä seurakunnan tilaisuuteen niistä kuulemaan. Pyhäinpäivä/ suruhartaus tuli mukaan käytännön työn näkökulmasta opinnäytetyöverstaissamme. Kirkon työntekijä saattaa joutua nopeastikin tilanteeseen, jossa joutuu pitämään suruhartautta esimerkiksi laitokseen potilaan, asukkaan tai henkilökuntaan kuuluvan kuoleman vuoksi. Tällöin valmisteluille ei ole liikaa aikaa ja valmis materiaali voi olla avuksi, varsinkin musiikin osalta. Suvirren halusin myös mukaan materiaaliin, sillä se on mielestäni iso osa kansankirkollista kulttuuriamme nyky-

päivän mielipiteistä huolimatta. Siihen sopivat pyhiksi niin luomakunnan sunnuntai kuin yleistyvä suvivirren sunnuntai, vaikei sille virallista pyhää olekaan. Myös luomakunnan sunnuntai on kalenterissa liikkuva pyhä, jolle ei ole määrätty tarkkaa ajankohtaa.

3.2 Yhteistyötahot

Yhteistyötahoihin haluan opinnäytetyössäni laskea kaikki ne ihmiset, joiden kanssa olen jakanut ajatuksia ja mielipiteitä tähän liittyen. Äitini kirjoitelmat synnyttivät idean koko produktion tekemiseen. Musiikillisiin asioihin ja kappalevalintoihin korvaamaton yhteistyöntekijä oli Helsingin Kallion seurakunnan kanttori Tommi Niskala. Itseni ja Tommin lisäksi kappaleilla soittavat ja laulavat ihmiset sain mukaan musiikkiharrastusteni myötä syntyneistä kontakteista. Trumpettia soittaa Jussi Lipiäinen, saksofonia ja viulua Riikka Matala. Laulajana itseni lisäksi on Henna-Riina Kuusela. Koulun opinnäytetyöverstaissa sain myös virikkeitä ja tukea työhöni. Helsingin seurakuntayhtymässä on meneillään Jäsenelle parasta -hanke. Tarjosin materiaalia julkaistavaksi ja anoin rahoitusta studio- ja painatuskustannuksiin sieltä, mutta siinä vaiheessa rahoitusta ei myönnetty, koska minulla ei ollut antaa demomateriaalia kuunneltavaksi. Ideaa ja käyttötarkoitusta pidettiin hyvänä.

3.3 Hartauksien runko ja musiikkivalinnat

Materiaalissa olevien hartauksien rungon tulisi olla mahdollisimman samaa kaavaa noudattava, jotta muodostuu mahdollisimman ehjä kuva kunkin aiheen sisälle tehdyn hartauden kokonaisuudesta.

Pääosin runko tämän materiaalin hartauksissa noudattaa seuraavanlaista kaavaa:

1. Pyhän/ aiheen esittely
2. Evankeliumi/ raamatun teksti

3. Virsi/laulu
4. Tarina/ puhe
5. Rukous
6. Virsi/ laulu
- 7 Herran siunaus

Runko on hartaushetkelle aika perinteinen sisältäen raamatun sanaa, puhetta, musiikkia, rukousta sekä herran siunauksen. Hartaudelle on vaikea määritellä tiettyä oikeanlaista runkoa. On kuulijasta, pitäjästä tai tilanteesta kiinni, puhuttelee ko hartaudessa enemmän esimerkiksi sana vai musiikki. Hartauden ei tarvitse sisältää kaikkia edellä mainittuja elementtejä. Kuitenkin, esimerkiksi laitoksen henkilöstöllä tai seurakuntien vapaaehtoisilla ei valmistelumateriaalia hartautta varten ole välttämättä lainkaan saatavilla sillä hetkellä, kun suunnittelulle on tarve. Tämän materiaalin hartauksissa rungot muotoutuivat pitämään sisällään monia eri elementtejä sen vuoksi, että se palvelisi mahdollisimman laajaa käyttäjä- ja kuulijakuntaa heidän tarpeisiinsa vastaten, oli kyseessä sitten raamatun tekstit, muut tekstit, musiikki tai rukous.

Musiikkivalinnat tein yhteistyössä Kallion seurakunnan kanttorin Tommi Niskalan kanssa sen jälkeen, kun mukaan tulevat pyhät oli valittu. Poikkeuksena oli Suvivirsi, jonka halusin mukaan tähän hartausmateriaaliin. Lisäksi suvivirren ympärille rakentuvan hartauden puheen olin jo valinnut äitini kirjoitelmista. Listasimme vaihtoehtoja eri aiheisiin, mukana oli virsiä sekä muita hengellisiä lauluja. Lähtökohtana pidimme toisaalta virsien ja laulujen tunnettavuutta, toisaalta myös sanoitusten sopivuutta valittuihin pyhiin liittyen. Halusimme pitää kiinni myös soitinkirjoltaan melko kevyestä ja akustistunnelmaisesta ajatuksesta. Musiikkia olisi voinut helposti valita enemmänkin, mutta kaikki kappaleet vaativat kuitenkin oman sovitustyönsä ja soitinvalinnat. Lähdimme valitsemaan lauluja pyhä kerrallaan ja samalla ideoimme sovituksia sekä eri soittimien valintoja.

Joulun musiikkiin halusimme rauhallisen ja hartaan tunnelman. Valittu kappale oli joulun kellot. Laulun jokainen säkeistö sisältää yhdessä lauseessa joulun

sanoman ytimen: ”Jeesus tullut on”. Pianon lisäksi kappaleeseen sopisi puhal-
linsoittimia ja päätin kysyä tuttuja trumpetinsoittajaa sekä saksofonistia mukaan.
Aikataulut nauhoitusten suhteen sopivat joten he auttoivat mielellään. Joululau-
luja voisi valita vaikka koko levyllisen, mutta jouluisia musiikkia eri makuun ja
erilaisina versioina tarjoillaan niin paljon esimerkiksi radiossa, että päädyimme
ottamaan joulun kokonaisuuteen mukaan vain tämän yhden laulun.

Pääsiäinen pitää sisällään kaksi selkeästi erilaista, mutta toisiinsa tiiviisti liitty-
vää teemaa: Jeesuksen kärsimys ja kuolema sekä ylösnousemuksen suuri rie-
mu. Tästä syystä pääsiäisen kokonaisuuteen valittiin kaksi virttä. Virsi 78 vie-
raalla maalla kaukana päätettiin tehdä kitara- lauluvetoisesti varsinkin virren
ensimmäisen säkeistön kärsimyksestä kertovan tekstin vuoksi. Saksofonistin jo
lupauduttua projektiin päätimme soolosäkeistöä saksofonille ja Tommi halusi
sovittaa sen kohdan myös toisilla soinnuilla kuin säkeistöt virressä muuten soi-
tetaan. Toiseksi virreksi pääsiäisen kokonaisuuteen valittiin 104 pilvimuurista
valo välähtää. Kokeilimme ensin pianolla ja laulaen, miten se toimisi hitaalla
tempolla hieman negrospirituaalin tapaan soitettuna. Saimme mielestämme ai-
kaan iloisen ylösnousemuksen tunnelman ja päätimme toteuttaa sen myös tällä
tavalla lisäten siihen vielä trumpettisoolon.

Suvivirren 571 halusimme olevan reipas, pop-henkinen ja kesäinen versio. Ny-
kyään virrestä käytetään enimmäkseen vain kolmea ensimmäistä säkeistöä,
mutta päätin ottaa mukaan myös neljännen säkeistön. Sen teksti on kiittävyys-
dessä sekä pyytävyydessään kaunis ja kattava ihmisen henkiseen ja hengelli-
seen hyvinvointiin.

Pyhäinpäivään/ suruhartauteen valikoitui kaksi hengellistä laulua. Surussa ja
poisnukkuneita muistellessa voi olla vaikea löytää sopivia sanoja tai ajatuksia.
Rauhallinen musiikki voi puhutella ja lohduttaa tällaisella hetkellä enemmän kuin
puhe. Siksi tässä hartaudessa on musiikkia kahden laulun verran.

Surutyötä läpikäyvä ihminen voi siirtää tunteensa kuulemaansa
musiikkiin ja näin purkaa niitä. Soittokin voi olla suruista tehty, sa-
moin runot ja laulut, joihin omia tunteita voi samaistaa ja joiden
avulla voi kokea lohtua ja eheytymistä. (Ahonen 1993, 299).

Petri Laaksosen laulu ota hänet vastaan pitää sisällään paljon lohdullisia ja turvallisen tuntuksia vertauksia tuonpuoleisesta, kuten vertaukset: ”kotisatama, ranta suuren rauhan maan, ilo loppumaton, taivaan avara koti”. Samalla siinä pyydetään Jumalalta apua sekä lohdutusta täällä sureville ja ikävoiville. Kappaleen valinta oli henkilökohtainen myös itselleni. Muutama vuosi sitten entinen työkaaverini ja ystäväni menehtyi nuorena ja hänen hautajaisissaan säestin kitaralla kun vainajan siskot lauloivat juuri tämän laulun. Kerroin tämän henkilökohtaisen merkityksen myös laulun tekijälle kun kysyin lupaa tämän kappaleen versiointiin. Petri Laaksonen oli otettu siitä että kappaleen käyttöön liittyy myös näin henkilökohtainen kokemus ja merkitys sen sijaan, että olisin pyytänyt vain lupaa käyttää laulua opinnäytetyössäni. Toisen tähän hartauteen tulevan musiikin suhteen kävimme pohdintaa varmasti monille tuttujen virsien, 600 hyvyyden voiman ihmeelliseen suojaan ja 631 oi Herra, jos mä matkamies maan, välillä. Päädyimme kuitenkin aivan toisenlaiseen ratkaisuun ja valitsimme nuoren seurakunnan veisukirjasta laulun Isä jää meitä rakastamaan. Kappaleessa on kaunis melodia ja koskettavat sanat. Projektiin mukaan lupautunut saksofonisti soittaa myös viulua ja tähän kappaleeseen sekä koko aiheen tunnelmaan viulu sopisi myös hyvin. Omassa mielessäni valinnan onnistuminen ja sopivuus vahvistui entisestään kun laulun tekijä Mika (nykyisin Miikka) Niskanen kertoi sen lähtökohdasta käyttölupaa kysyessäni. Hän oli parisenkymmentä vuotta sitten ollut töissä lastenkodissa Intiassa ja siellä oli lapsi, joka oli joutunut omin silmin todistamaan isän riistävän hengen äidiltään. Lasta katsoessa ja tämän pienen elämän kokemuksista oli kummunnut ajatus, että onko Taivaan Isä se joka vain voi parantaa syvimät haavamme sisimmästämme ja siitä syntyi laulu.

3.4 Hartausmateriaalin musiikin tekijäoikeudet

Lauluun ota hänet vastaan kysyin käyttölupaa tekijältä eli Petri Laaksoselta itseltään johon otin yhteyttä hänen virallisten internet –sivujen kautta. Hän antoi luvan käyttää laulua ilman rahallista korvausta. Jos hartauskokonaisuus joskus julkaistaan, tulee siinä vaiheessa Teostoon eli säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestöön tehdä asianmukainen ilmoitus

ja maksaa siitä mahdollisesti tulevat kustannukset. Isä jää meitä rakastamaan –kappaleen tekijänoikeudet ovat laulun tekijän eli Miikka Niskasen hallussa ja hänen ajantasaiset yhteystietonsa olivat pienen mutkan takana. Ensin olin yhteydessä lasten keskukseseen joka on kustantanut nuoren seurakunnan veisukirjan. Kolmas ihminen jonka kanssa keskustelin, osasi etsiä minulle sähköpostiosoitteen josta lähettämäni viesti tuli kuitenkin takaisin koska osoite ei ollut enää käytössä. Seuraavaksi kokeilin Facebook-hakua. Sattumalta huomasin Facebook- kavereissani olevan kaksi yhteistä ystävää yhdelle monesta löytyneestä Mika Niskasesta. Päätin lähettää hänelle viestin ja kysyä, onko hän henkilö tämän laulun takana. Hän oli ja pääsin tarkentamaan asiaani. Hän kertoi samalla taustaa kappaleen syntymisestä ja jäi innolla odottamaan versiotani ”hänen pienestä laulustaan”. Joulun kellot- laulun tekijänoikeuksia selvitin ensin internetistä, mutta lopulta soitin levy-yhtiö Warnerille joka on kustantanut suuren toivelaulukirjan joululaulupainoksen. Kyseisen laulun oikeudet ovat nykyisin toisen yrityksen takana ja sain suoran numeron henkilölle jolta voisin asiaa kysyä. Koska kyseessä on opinnäytetyö eikä hartauspaketin julkaisusta ole tietoa, tässä vaiheessa sain luvan käyttää laulua ilman rahallista korvausta. Virsien tekijänoikeuksista olin yhteydessä kirkkohallitukseen. Suvivirsi 571 on niin sanottu vapaa virsi jota saa siis käyttää vapaasti. Virret 78 vieraalla maalla kaukana ja 104 pilvimuurista valo välähtää eivät ole vapaiden virsien listassa, mutta kirkkohallituksesta sain luvan käyttää näitä virsiä maksutta samoin perustein kuin joulun kellot- kappalettakin.

3.5 Hartausmateriaalin tekstien valinta

Alkuperäinen tarkoitukseni oli käyttää hartauksien teksteinä mahdollisimman paljon äitini runoja/ kirjoitelmia. Luettuani niitä useampaan kertaan totesin kuitenkin, että niistä ei löydy valitsemini kirkkovuoden pyhiin kuin yksi ja se päättyi suvivirren/ luomakunnan sunnuntain puheeksi. Teksti vie kuulijan mielen retkelle kesään ja toivottavasti mukaviin muistoihin. Pääsiäisen puheena on Pietarin pääsiäinen –niminen tarina, joka on Seppo Niskan kirjoittama ja julkaistu kirjassa kerron sinulle tarinan. Olen käyttänyt kyseistä tarinaa työssäni nuorten paris-

sa, mutta se sopii monen ikäiselle kuulijakunnalle varsin hyvin. Pyhäinpäivän/suruhartauden tekstiin sain virikkeitä pitämistäni koulujen päivänavauspuheista, työkaveriltani, pastori Jaana Partilta sekä suruun ja kirkkovuoden pyhiin liittyvästä kirjallisuudesta. Joulun suhteen mietin mahdollista tarinaa tai puhetta pitkään. Joulun on monelle perheen iloinen juhla, jota vietetään isollakin joukolla suuren riemun ja herkkujen keskellä. Kääntöpuolena ovat he, jotka viettävät sitä yksin. Ehkä niin yksin, että mielen valtaa ilon ja riemun sijaan ahdistus ja koko juhlan kiroaminen. Päätin, että yksinkertaisuus on kaunista ja joulun sanoman kertoo ytimekkäästi jouluevankeliumi joka jo itsessään on myös huikea tarina.

Raamatuntekstien suhteen alkuperäinen ajatukseni oli käyttää vanhaa käännöstä. Valinta olisi ollutkin selvä jos materiaalia käytettäisiin vain ikäihmisten parissa. Vanha käännösversio saattaa olla vanhuksille juuri se, minkä he tunnistavat. (Havukainen & Kanerva 2011, 19.) Materiaali on kuitenkin hyödynnettävissä monenikäisille ja omat kokemukseni esimerkiksi laitosvierailuista ovat suuntauneet suurimmaksi osaksi nuorten aikuisten ja aikuisväestön osastoille. Tekstien ydinsanoma ei ole ole käännöksien välillä päässyt muuttumaan eivätkä kieliasun muokkaukset ole niin suuria, ettenkö voisi käyttää työssäni vuoden 1992 käännöksen mukaisia tekstejä. Kaikkien hartauksien kohdalla tekstinä ei ole varsinaisen sille pyhälle tarkoitettu evankeliumiteksti. Varsinkaan kaikkien vuosikertojen evankeliumitekstit eivät liity hyvin pyhien aiheisiin. Kävimme kotona puolisoni kanssa läpi eri tekstivaihtoehtoja jokaisen pyhän kohdalla ja näin löysimme hartauskokonaisuuksiin sopivat tekstit.

3.6 Nauhoitukset

Hartausmateriaalin nauhoitukset tehtiin tuttavani studiolla Helsingissä syys- ja marraskuussa. Lauluja nauhoitettiin vain kahtena päivänä ja työtahti oli tiivis, lauluja oli kuitenkin kuusi. Hyvän etukäteissuunnittelun ja harjoittelun ansiosta pääsimme kanttori Tommin kanssa heti vauhtiin ja nauhoittamaan ”pohjia” eli soittamaan niitä instrumentteja jotka kunkin kappaleen pääsoittimeksi oli valittu ja joita soitimme itse: piano, kosketinsoittimet, kitara, perkussiosoitimet ja basso. Nauhoittaessa iskee usein pieni jännitys ja äänitimme kaikista soittimista

useamman eri otoksen josta valitsimme äänittäjä Sampsa Astalan kanssa onnistuneimmat otokset kappaleisiin. Seuraavaksi nauhoitettiin trumpetit, saksofoni sekä viulu.

Toiselle päivälle jäi äänitettäväksi laulut. Niistä äänitettiin myös useampi versio joista valittiin soittimien tapaan parhaat otokset. Myös perkussiosoittoa lisättiin joihinkin kappaleisiin. Puheosuuksien nauhoitukset sekä musiikin miksaus sovittiin tehtäväksi marraskuun alkupuolella kun äänittäjä palasi bändinsä kiertueelta Englannista.

4 ARVIOTA JA POHDINTAA

Koko työn otsikko ”Hartaita hetkiä ja mielen retkiä” muodostui jo hyvin varhaisessa vaiheessa prosessia. Voisi ajatella, että suunnitellessa ja kootessa hartauskokonaisuutta nimi voisi olla se vaikein osa. Minulle tämä nimi toimi eräänlaisena ohjenuorana prosessin aikana siihen, mitä lauluja ja tekstejä tähän pakettiin päätyisi. Itselleni harras hetki merkitsee hiljentymistä, pysähtymistä, rauhoittumisen tuntua, Jumalan kämmenellä olemista ilman että tarvitsee itse osata sanoittaa ajatuksiaan vaan sen voi tehdä myös joku muu. Aina sanoja ei edes tarvita. Olen harrastanut musiikkia jo kahdenkymmenen vuoden ajan ja musiikilla on tässä opinnäytetyössä itselleni hyvin tärkeä rooli. Yhteistyö työkaverini, kanttori Tommi Niskalan kanssa oli todella sujuvaa. Saimme luotua kuhunkin lauluun juuri sellaisen tunnelman jota lähdimme hakemaan. Kun vielä sain mukaan puhallinsoittimia ja viulua niin musiikin suhteen voin vain yhtyä Tommin sanoihin studiolla: ”Tästä uhkaa tulla vaarallisen hyvää.” Hartaita hetkiä –osa otsikosta kuvastaa tässä kokonaisuudessa juuri musiikkia ja raamatun tekstejä sekä rukouksia. Mielen retkillä tavoittelin sitä, että puheiden tekstit ja tarinat voisivat tarjota kuulijalle mahdollisuuden irtautua hetkeksi omista ajatuksistaan ja paikastaan johonkin toisaalle. Tarinoihin liittyvään kirjallisuuteen perehtyessä mieleeni jäi erityisesti jo aiemmissa luvuissa kuvattu jako toiminnan ja tietoisuuden maisemista. Samalla kun kävin mielessäni läpi tämän työn tekstejä ja niiden jakoa, tein miltei huomaamattani ajatustyötä myös monien muiden vuosien mittaan työelämässä käyttämieni kertomusten tai tarinoiden sijoittumisesta näihin kategorioihin.

Hartaus käsitteenä ja terminä on myös asia jonka äärelle oli hyvä pysähtyä tätä työtä tehdessä lähinnä kirjallisen materiaalin näkökulmasta. Hartauteen ja hengelliseen elämään, kuten rukoukseen, löytyvä kirjallisuus palvelee enimmäkseen yksilöllistä käyttöä. Omassa ammatissani nuorisotyönohjaajana hartauksien valmistamiseen ja suunnitteluun löytyy materiaalia lähinnä isoskoulutusta varten, mutta muuten sellaista yleistä ohjeistusta hartauksien pitämiseen ei tunnu juurikaan olevan. Toisaalta tässä kohdassa luotetaan paljolti myös seurakunnan työntekijöiden ammattitaitoon. Kuten jo aiemmin totesin, tapoja pitää ja suunnitella hartauksia on niin paljon kuin on pitäjiäkin. Se, mille kohderyhmälle

ja mihin tilaisuuteen tai tilanteeseen hartautta valmistellaan, määrittää sen rungon ja erilaiset hartauden elementit joita kulloinkin on hyvä käyttää.

Hartauskokonaisuuden käytettävyyttä työelämässä pidän erittäin hyvänä. Jokaisessa aiheessa on keskeisiä hartauden elementtejä. Tarinat, rukoukset, raamatun tekstit sekä puheet ovat hyviä ja aiheisiin liittyviä. Musiikki on onnistuneesti valittua ja toteutettua. Tiedän monen eri seurakunnan diakoniatyöntekijän odottavan materiaalia ja toivon löytäväni kokonaisuudelle kustantajan jonka avulla hartaita hetkiä ja mielen retkiä saataisiin viralliseksi julkaisuksi ja sen myötä apuvälineeksi käytännön työhön. Kokonaisuutena hartaudet ovat rungoltaan toimivia ja tämän kaltaiseen materiaaliin olisi tulevaisuudessa mahdollista tehdä myös jatko-osia, nyt käsitellään kuitenkin vain neljää kirkollista pyhää.

5 PALAUTETTA HARTAUKSISTA

Kun cd-levy oli saatu valmiiksi, pyysin arviota hartausmateriaalin käytettävyydestä neljältä eri taholta: kunnallisen terveystieteiden vuodeosaston hoitajalta, kehitysvammaisten asumisyksikössä työskentelevältä hoitajalta, kahdelta diakoniatyöntekijältä eri seurakunnista sekä yhdeltä nuorisotyönohjaajalta. Levyn kuuntelun jälkeen annoin kaikille kysymykset, joihin pyysin vastauksia lähetettäväksi sähköpostitse. Kysymykset olivat:

Olisiko tällaisesta hartausmateriaalista hyötyä työssänne?

Miten tässä materiaalissa toteutuu mielestänne sen nimi ”Hartaita hetkiä ja mielen retkiä”?

Ovatko hartauksien eri osat, eli musiikki, Raamatun teksti, rukous, muu puhe, sopivassa suhteessa toisiinsa?

Ovatko hartaudet sopivan mittaisia kestoiltaan?

Vapaita kommentteja kokonaisuudesta

Vastauksista päätellen koen suurta onnistumisen riemua oikeastaan jokaisen kysymyksen kohdalla. Palautteen antajien erilaiset toimintaympäristöt voisivat asettaa rajoitteita tämän hartausmateriaalin käytettävyyteen, mutta palautteen perusteella se soveltuu laajalle kuulijakunnalle. Kommenteissa eri henkilöiden antamat palautteet on eritelty kappalejaolla.

Aikuisten kehitysvammaisten parissa työskennellessä olisi varmasti hyötyä. Toimii samalla rauhoittumishetkenä ja sisällön saa esille rauhallisessa ympäristössä. Tarjoaa rauhallisen puheen ja musiikin vuorottelulla myös aistivirikkeitä joten sinänsä toimisi varmaan myös kehitysvammaisilla lapsilla ja nuorilla.

Ehdottomasti olisi hyötyä. Kokonaisuudet ovat selkeitä, sopivan mittaisia ja helppokäyttöisiä. Paikoin kiireisen ja paljon valmisteluja vaativan työn keskellä on mukavaa tarttua välillä valmiiseen pakettiin ja hyödyntää jonkun muun hyvää ideaa.

Tästä on ehdottomasti hyötyä. Kaikki uusi materiaali mitä saadaan osastolle virikkeitä ajatellen, on tervetullutta.

Tämä olisi hyvää materiaalia annettavaksi kotikäynneillä. Vanhukset eivät pääse kotoaan seurakunnan tilaisuuksiin kuin harvoin, jos ollenkaan.

Opinnäytetyöni otsikko Hartaita hetkiä ja mielen retkiä ohjasi prosessia aika alusta asti. Mielestäni nimi kuvastaa kokonaisuutta hyvin ja sain palautteista tukea sille.

Kuunnellessa todella sai rauhoittumisen hetken ja sisältöön oli helppo uppoutua. Rauhallinen puheääni, hyvin valitut tekstit ja sopivan napakka kokonaisuus toimi erittäin hyvin. Nimi kuvaa sisältöä oikein loistavasti.

Kerrontaa on aina mukavaa kuunnella. Se antaa mahdollisuuden oman mielikuvituksen käyttöön ja siinä saa luoda kuultuun tarinaan tai tekstiin oman mielenmaisemansa. Ryhmätilanteessa sillä on rauhoittava vaikutus ja lapsi tai nuori saa tukea tarinalle omasta mielikuvituksesta. Ehkä siinä sanomakin menee mukavammin perille ja mielen käsittelyyn.

Hartaat hetket tulevat tekstien myötä ja mieli taas ajautuu omille retkilleen laulujen ja tunnelman myötä. Hyvä ja ytimekäs nimi.

Tässä kohdin palaute oli ajatuksia herättävä. Itse olin ajatellut hartaiden hetkien syntyvän enemmän musiikin avulla, ja mielen retken taas puheista. Ehkä tässä korostuu juuri hartauksien sisältöjen herättämä yksilöllinen vaikutus: toiselle puhuttu teksti merkitsee enemmän kuin musiikki, tai toisin päin.

Hartaudet sisältävät monia eri elementtejä, joita ei hartauksissa välttämättä tarvitse käyttää. Tällaisessa kokonaisuudessa koin tärkeäksi sen, että jokaisessa hartaudessa on samankaltainen runko.

Kokonaisuus on toimiva. Aihepiirien eri osiot tukevat toisiaan hyvin ja kokonaisuus on helppo mieltää ja käyttää.

Kokonaisuus on ehjä ja hyvin linkitetty toisiinsa ja kaikkea on sopivassa suhteessa.

Musiikkia olisi kuunnellut enemmänkin. Tosi on ja se on tutkittuakin tietoa, että musiikki elää meissä kauan senkin jälkeen, kun muu unohtuu.

Jokainen kuulija saa Herran siunauksen ikään kuin henkilökohtaisena kaikissa hartauksissa. Voiko diakoniatyön kotikäynneillä ihmiselle enempää toivottaa kuin Herramme siunausta?

Hartaushetki ei yleensä ole kestoaltaan kovin pitkä. Se tuottaa sisällön suunnittelulle omat haasteensa, jos hartauteen haluaa sisällyttää monia eri elementtejä.

Hartauksien pituus on sopiva, näihin jaksaa vielä muistisairaskin keskittyä.

Hyvä hartaushetki kestää mielestäni n.15 minuuttia ja nämä kokonaisuudet mahtuvat siihen hyvin.

Kun käyn laitoksissa pitämässä hartauksia, vertailukohtana näiden kestot soveltuvat niihin oikein hyvin. Osallistujien keskittymiskyky on erilainen eri päivinä, joskus joku voisi kuunnella pitkiäkin hartauksia ja toisena päivänä sama ihminen ei jaksaa keskittyä lainkaan.

Vapaan kommentoinnin palautteesta voin pitää suurena antina sitä tavoitettani, että materiaali toimisi apuvälineenä ja virikkeenä. Musiikillisesti onnistuminen oli itselleni tässä opinnäytteessä iso tavoite.

Hyvä kokonaisuus. Erityisen puhutteleva oli pyhäinpäivä/surutilanteeseen sopiva laulu "Ota hänet vastaan". Surun kohtaaminen omaisen kannalta on aina vaikea tilanne, mutta jotenkin tämän laulun sanoma antoi heti eväitä keskustelulle, jota usein kuoleman jälkeen surevien kanssa käydään. Sanoja voi pukea lauluiksi ja toisinpäin. Tuli mieleen heti monta hyvää asiaa, joilla lohduttaa ja kirkastaa keskustelua. Kaikkea ei aina tarvitse tehdä itse, jos voi hyödyntää tarjolla olevaa. Toisaalta taas pienen hartauden koostamiseen tästä saa hyviä vinkkejä. Terveisin vuodeosaston porukka.

Erityisesti panin merkille musiikin tässä materiaalissa. Kappalevalinnat ovat hyviä ja sovitukset mukavan raikkaita. Erityisesti flyygeli-torvisoolot muutamassa kappaleessa lämmittivät harrastajamuusikon sydäntä, samaten kosketinsoittajan jazzahtavat tulkinnat olivat hyviä. Materiaali tarjosi siis myös mukavan musiikkielämyksen taitavien soittajien toteuttamana.

Luomakunnan sunnuntai oli mahtava, oikeestaan sellanen hyvän ja positiivisen fiiliksen tuova rauhoittumishetki. ☺

Voisin ajatella, että seurakuntien piirit ja kerhot voisivat tätä hyödyntää. Kotikäyntiasiakkaille tätä jakaisi mielellään. Sisältö on hyvää, sisältää hyvää ja rauhallista musiikkia sekä puhetta.

LÄHTEET

- Ahonen, Heidi 1993. Musiikki sanaton kieli. Musiikkiterapian perusteet. Finn Lectura. Helsinki.
- Erkkilä, Jarkko & Lehtonen, Kimmo (toim.) 1999. Musiikkiterapian monet kasvot. Suomen musiikkiterapiayhdistys r.y. Jyväskylä.
- Espoon hiippakunta i.a. Piispan radiohartaudet. Viitattu 20.10.2013
<http://espoonhiippakunta.evl.fi/@Bin/391051/Iltahartaus+radiossa+2+9+2013.pdf>
- Havukainen, Ellen & Kanerva, Marjaana 2011. Vanhusten ja muistisairaiden hengellinen kohtaaminen. Helsinki: Kirkkopalvelut/Koulutuskeskus Agricola.
- Iivanainen, Ansa; Jauhiainen Mari & Pikkarainen, Pirjo 2002. Hoitamisen taito. Helsinki: Tammi.
- Kiiski, Jouko 2009. Sielunhoito. Helsinki: Edita Prima.
- Kirkon keskushallinto i.a. Palveleva puhelin ja palveleva netti. Viitattu 18.10.2013.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content335827>
- Laaksonen, Petri 2013. Muusikko, Helsinki. Sähköpostiviesti 9.9.2013. Viesti tekijän hallussa.
- Lehtinen, Susanna 2013. Nuotiston ja tekijänoikeuksien työntekijä, Fennica Gehrman. Helsinki. Sähköpostiviesti 24.10.2013. Viesti tekijän hallussa.
- Mediakasvatuskeskus i.a. Mediakasvatuskeskus Metka. Viitattu 22.10.2013.
<http://mediametka.fi/oppimateriaalit/tarinat/>
- Mäkisalo-Ropponen, Merja 2007. Tarinat työn tukena. Helsinki: Tammi
- Niemelä, Pauli 2002. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Niska, Seppo 2002. Pietarin pääsiäinen. Teoksessa Pruuki, Heli (toim.) 2002. Kerron sinulle tarinan. Helsinki: Nuorten keskus, LK-kirjat.
- Niskanen, Miikka 2013. Laulutekijä. Helsinki. Sähköpostiviesti 18.9.2013. Viesti tekijän hallussa.

Partti, Jaana 2013. Pastori, Kallion seurakunta. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 22.9.2013.

Pyykkö, Airi 1999. Minä, tarinat ja tarinateatteri. Teoksessa Harju, Antero & Silvonen, Leena (toim.) Tarinateatteri. Playback theatre. Vantaa: Tarinateatteri mielikuva – kannatusyhdistys, 72–80.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos.

Ryökäs, Esko 1992. Vapaa mutta yksin. Työntekijöiden hengellisen ohjauksen järjestelymallit Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Tampere: kirkon tutkimuskeskus.

Suhonen, Topi 1999. Minä, tarinat ja tarinateatteri. Teoksessa Harju, Antero & Silvonen, Leena (toim.) Tarinateatteri. Playback theatre. Vantaa: Tarinateatteri mielikuva – kannatusyhdistys, 156-195.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a. Aamenesta öylättiin. Viitattu 24.10.2013. <http://www.evl.fi/sanasto>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Kirkkojärjestys 3:2. Viitattu 27.10.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055#L3>

Liite 1. Materiaalin tekstit

PÄÄSIÄINEN

1. Johdanto: Pääsiäisen aika alkaa laskiaisesta, joka valmistaa meitä kristittyjen keskeiseen, ellei jopa keskeisimpään juhlaan. Kun pääsemme pääsiäistä edeltävälle hiljaiselle viikolle, myös Raamatussa evankeliumien kirjoittajat ikään kuin hidastavat tahtiaan ja kertovat meille hyvin yksityiskohtaisesti Jeesuksen viimeisistä päivistä ennen ristinkuolemaa. Teksteihin mahtuu paljon inhimillistä ja paljon Jumalallista sisältöä ja tilanteita. Tunnelmat vaihtelevat palmusunnuntain riemusta ahdistukseen ja kuoleman tuskaan. Kaiken päässä odottaa kuitenkin suuri valo ja ilo.

2. Raamatun teksti: Luuk.24: 1-12

Ensimmäisenä päivänä sapatin jälkeen naiset jo aamuvarhaisella menivät haudalle ja ottivat hankkimansa tuoksuöljyt mukaan. He havaitsivat, että kivi oli vieritetty haudan suulta, ja kun he menivät sisälle hautaan, he eivät löytäneet Herran Jeesuksen ruumista. Kun he olivat ymmällä tästä, heidän edessään seisoivat yhtäkkiä kaksi miestä sädehtivän kirkkaissa vaatteissa. Naiset pelästyivät ja painoivat katseensa maahan. Mutta miehet sanoivat heille: "Miksi etsitte elävää kuolleiden joukosta? Ei hän ole täällä, hän on noussut kuolleista. Muistakaa, mitä hän sanoi teille ollessaan vielä Galileassa: 'Näin täytyy käydä: Ihmisen Poika annetaan syntisten ihmisten käsiin ja ristiinnaulitaan, mutta kolmantena päivänä hän nousee kuolleista.'" Silloin he muistivat, mitä Jeesus oli puhunut. Haudalta palattuina naiset veivät tästä sanan yhdelletoista opetuslapselle ja kaikille muille. Nämä naiset olivat Magdalan Maria, Johanna ja Jaakobin äiti Maria, ja vielä muitakin oli heidän kanssaan. He kertoivat kaiken apostoleille, mutta nämä arvelivat naisten puhuvan omiaan eivätkä uskoneet heitä. Pietari lähti kuitenkin juoksujalkaa haudalle. Kurkistaessaan sisään hän näki ainoastaan käärinliinat, ja hän lähti pois ihmetellen mielessään sitä, mikä oli tapahtunut.

3. Virsi 78 "Vieraalla maalla kaukana" (julkaistu opinnäytetyöhön kirkkohallituksen luvalla.)

4. Tarina "Pietarin pääsiäinen". Kirjoittanut Seppo Niska

Olimme köyhiä kalastajia, veljeni Andreas ja minä. Siitä on jo yli kolme vuotta, kun olimme taas kerran kalastamassa Gennesaretin järvellä. Silloin Jeesus Nasaretilainen tuli ja sanoi meille: "Seuratkaa minua, niin minä teen teistä ihmisten kalastajia."

Heti me jätimme verkkomme ja veneemme ja lähdimme hänen mukaansa. Niin minusta tuli Mestarin opetuslapsi. Sain kuunnella hänen sanojaan. Sain omin silmin nähdä hänen ihmetekojansa.

Pian minusta alkoi tuntua, että olin erityisasemassa opetuslasten joukossa. Mestari asui kodissani Kapernaumin kaupungissa jonkin aikaa. Minä sain ol-

la kahden muun opetuslapsen kanssa paikalla, kun Mestari herätti Jairuksen tyttären kuolleista. Minä olin yksi niistä kolmesta, jotka hän otti mukaansa kirkastusvuorelle. Juuri minä annoin Mestarista hyvän tunnustuksen, minkä jälkeen hän ylisti minua autuaaksi ja antoi minulle nimen Pietari, joka merkitsee kalliota. Minä luulin olevani jotakin. Lankesin ylpeyteen.

Tulen aina muistamaan viime pääsiäisen.

Halusin ensinnäkin estää Mestaria menemästä Jerusalemiin, koska pelkäsin hänen puolestaan. Mutta hän torjui minun ehdotukseni kovin sanoin ja niin me matkustimme kaupunkiin. Pääsiäisviikon torstai-iltana hän tahtoi viettää pääsiäisateriaa meidän kanssamme. Me opetuslapset aloimme riidellä siitä, kuka saisi minkäkin paikan pöydän ympärillä. Minä olin muutaman muun kanssa vaatimassa ensimmäistä sijaa, luulinhan olevani jotakin parempaa kuin toiset. Mestari ei suuttunut, vaan alkoi puhua siitä, miten meidän keskuudessamme suurin oli se, joka palveli muita. Hiivin häpeissäni viimeiselle sijalle. Yhä nolommaksi tulin, kun hän saapui luokseni orjan asussa: liinavaate vyötäisillään ja kantaen vesiastiaa. Estelin, mutta hän todella pesi minun jalkani ja kaikkien muidenkin jalat opettaakseen meille palvelemisen mieltä.

Luulin jo nähneeni ylpeyteni pohjalle ja langenneeni mahdollisimman alas, mutta paljon pahempaa oli tulossa. Aterian päätyttyä Mestari lähti kanssamme Öljymäelle. Siellä hän sanoi meille: ”Tänä yönä te kaikki loukkaantutte minuun.”

Vilpittömästi vastasin hänelle: ”Vaikka kaikki loukkaantuisivat sinuun, niin minä en koskaan loukkaannu.”

Hän sanoi minulle: ”Totisesti minä sanon sinulle: tänä yönä, ennen kuin kukko laulaa, sinä kolmasti minut kiellät.”

Minä kiirehdin kauhuissani vakuuttamaan: ”Vaikka minun pitäisi kuolla sinun kanssasi, en sittenkään sinua kiellä.”

Minä todella halusin seurata häntä mihin ikinä hän menisi. Hän otti Jaakobin ja Johanneksen ja minut erikseen lähelleen Getsemanen puutarhassa. Hän alkoi tulla tuskaan ja pyysi, että me valvoisimme ja rukoilisimme. Mutta me nukahdimme ja me näimme hänen tuskansa, kun hän yhä uudestaan herätti meidät valvomaan kanssaan. Kolme kertaa me nukahdimme, ja sitten tulivat vangitsijat. Minulla oli miekka ja yritin sen avulla puolustaa Mestaria, mutta hän kielsi ja sanoi: ”Enkö minä joisi sitä maljaa, jonka Isä on minulle antanut?”

Niin me pakenimme, ja he veivät hänet. Kuitenkin Johannes ja minä hiivimme myöhemmin ylimmäisen papin portille, ja Johanneksen avulla pääsin talon pihalle hiilivalkean ääreen, missä palvelijat olivat lämmittelemässä. Yö oli kylmä. Olin kovin levoton, mutta koetin näyttää rauhalliselta. Äkkiä eräs palvelijoista alkoi tuijottaa minua. Hän väitti nähneensä minut Mestarin seurassa. Silloin minuun iski pelko. Tekeydyin vihaiseksi ja sanoin palvelijalle, etten ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti. En aikonut kieltää Mestariani, mutta kun he

taas ahdistivat minua ja kun pelkoni yhä kasvoi, sanoin tyyliä: ”Totisesti, en tunne sitä miestä.” Ja kun he eivät sittenkään hellittäneet, kirosin ja huusin heille, etten tuntenut häntä.

Samassa lauloi kukko. Muistin Mestarin sanat. Käännyn katsomaan sinne, missä häntä kuulusteltiin. Hän katsoi minuun. Hänen katseensa oli täynnä myötätuntoa ja anteeksiantamusta. En voinut hillitä itseäni, vaan purskahdin katkeraan itkuun ja ryntäsin pois. Pakenin ystäväni luo ja lukitsin oven takanani. Olin luullut olevani jotain erinomaista, mutta olinkin vain kurja petturi ja kieltäjä.

He ristiinnaulitsivat Mestarin perjantai-aamuna. Hän kuoli iltapäivällä ja hänet haudattiin illalla. Seuraavat kaksi yötä ja niiden välisen sapatinpäivän vietin epätoivoisena ja kaiken ylpeyteni menettäneenä. Viikon ensimmäisen päivän aamuna saimme enkelin terveiset haudalta. Mestari oli muistuttanut minua erikseen omalla nimelläni. En voinut muuta kuin juosta Johanneksen perässä haudalle. Siellä ymmärsin, että Mestari oli noussut kuolleista. Menimme Galileaan niin kuin hän oli käskenyt. Odottaessamme Mestarin ilmestymistä lähdimme yöksi kalastamaan, mutta turhaan. Kun aamulla lähestyimme rantaa, näimme jo kaukaa tuntemattoman miehen. Hän käski meidän heittää verkkomme oikealle puolelle venettä. Teimme niin ja saimme suuren saaliin. Silloin Johannes sanoi: ”Se on Herra.”

Lähdin heti uimaan rannalle. Siellä hän todella oli, Mestari. Kun söimme yhdessä leipää ja kalaa hiilloksen äärellä, hän kysyi minulta kolme kertaa: ”Simon, Johanneksen poika, rakastatko minua?”

Pääni painui alas, mieleeni muistui eräs toinen hiillos. Ymmärsin, mihin hän viittasi. Ilman vähintäkään ylpeyttä, vain hänen anteeksiantamukseensa luottaen jaksoin vastata yhä uudestaan kolme kertaa: ”Rakastan, Herra, sinä tiedät, että olet minulle rakas,”

Ehkä olen vieläkin ylpeä, mutta en enää niinkään itsestäni kuin Mestaristani. Minä halusin olla jotakin suurta, mutta hän palveli minua. Minä väsyin, mutta hän valvoi ja rukoili minun nukkuessani. Minä pakenin vaaraa, mutta hän antautui siihen vapaaehtoisesti pelastaakseen minut, pelkurin. Minä kielsin hänet kuolemanpelon tähden, mutta hän meni kärsimykseen ja kuolemaan ja avasi minulle tien syyllisyydestä anteeksiantamukseen ja kuolemasta uuteen elämään. Kuinka koskaan voisin epäillä hänen rakkauttaan?

5. **Rukoilemme:** Kaikkivaltias Jumala. Poikasi Jeesuksen riemuinen ylösnouseminen voitti kuoleman ja avasi meille tien ikuisen elämään. Auta meitä turvautumaan hänen kärsimisensä, kuolemansa ja ylösnousemuksensa tuomaan pelastukseen. Sytytä meihin pääsiäisen ilo ja valo. Ole luonamme Poikasi ja Pyhän Hengen välityksellä nyt ja aina. Aamen.
6. **Virsi 104 ”Pilvimuurista valo välähtää”** (julkaistu opinnäytetyöhön kirkkohallituksen luvalla.)
7. **Herran siunaus:** Herra siunatkoon teitä ja varjelkoon teitä. Herra kirkastakoon kasvonsa teille ja olkoon teille armollinen. Herra kääntäköön kasvonsa

teidän puoleenne ja antakoon teille rauhan. Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Aamen.

LUOMAKUNNAN SUNNUNTAI

- 1. Johdanto:** Jumala on sanallaan luonut taivaan ja maan. Meille ihmisille on annettu tärkein tehtävä: varjella Luojamme luomakuntaa. Me täällä Suomessa saamme nauttia neljästä vuodenajasta ja hämmästellä luonnon monipuolisuutta. Varsinkin kevät on uskomatonta aikaa kun lumi sulaa, ruoho alkaa vihertää ja puut puhkaisevat ensimmäiset lehtien silmunsä. Pieninä ihmisinä voimme vain hämmästellä kaikkea tapahtuvaa kaikkina vuodenaikoina.
- 2. Raamatun teksti: Psalmi 104: 5, 10, 12-14, 27-28**

Sinä perustit maan lujasti paikoilleen, horjumatta se pysyy ajasta aikaan. Vuorten rinteille sinä puhkaisit lähteet, vedet juoksevat puroina ja virtaavat laaksoissa. Niiden äärellä asuvat taivaan linnut ja visertävät lehvissä vesien partailla. Sinä juotat vuoret korkeuksien vesillä, ja maa kantaa sinun töitteesi hedelmää. Sinä kasvatat ruohon karjaa varten ja maan kasvit ihmisen viljeltäväksi, että hän saisi leipänsä maasta. Kaikki luotusi tarkkaavat sinua, Herra, ja odottavat ruokaansa ajallaan. Sinä annat, ja jokainen saa osansa, avaat kätesi, ja kaikki tulevat ravituiksi.

- 3. Virsi 571 ”Suvivirsi”**
- 4. ”Kesän muistoja”.** Kirjoittanut Arja Hurme

Mieli palaa lapsuuden kesään. Piiloudun viljapeltoon, vaikkei saisi sotkea, kallista viljaa, mutta ihan varovasti.

Katson pilviä, erilaisia, erimuotoisia. Kaikilla kultareunus, kun menevät hetkeksi auringon eteen.

Ruiskukkia on niin paljon, Luojan kasvattamia, että niistä saa suuren kimpun.

Korsien keskeltä ei kukaan näe, siellä on turvassa.

Tekee tänäänkin mieli asetella heinä peukaloiden väliin ja puhalttaa ilmoille viheltävä ääni.

Ojaan en enää mahtuisi piiloon, sen pengeri ei riittäisi peittämään. Muistan kuitenkin, miltä tuoksu ahomansikka helminä heinän korressa.

- 5. Rukoilemme:** Rakas Taivaallinen Isämme. Kiitämme sinua maailmasta, jonka olet luonut. Kiitämme kasveista, eläimistä ja ihmisistä. Sytytä meissä rakkaus koko luomakuntaa kohtaan. Auta meitä varjelemaan sitä hyvää, minkä sinä olet luonut. Aamen.
- 6. Herran siunaus:** Herra siunatkoon teitä ja varjelkoon teitä. Herra kirkastakoon kasvonsa teille ja olkoon teille armollinen. Herra kääntäköön kasvonsa

teidän puoleenne ja antakoon teille rauhan. Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Amen.

PYHÄINPÄIVÄ/ SURUHARTAUUS

1. **Johdanto:** Pyhäinpäivää vietetään vuoden pimeimpään aikaan ja erityisesti silloin muistelemme poisnukkuneita läheisiämme. Hautausmailla sytytetään kynttilöitä ja suuri valon määrä muistuttaa meitä siitä, että Jeesus on maailman valo. Vaikka kynttilän liekki olisi kuinka pieni ja hentoinen, kuvastaa se valollaan sitä, että kuoleman edessä eteemme ei lankea varjo vaan iankaikisen elämän valo. Monissa seurakunnissa luetaan pyhäinpäivänä kaikkien kuluneen vuoden aikana kuolleiden seurakuntalaisten nimet ja jokaiselle sytytetään muistokynttilä.

2. **Raamatun teksti: Saarn.3: 1-8**

Kaikella on määrähetkensä, aikansa joka asialla taivaan alla. Aika on syntyä ja aika kuolla, aika on istuttaa ja aika repiä maasta, aika surmata ja aika parantaa, aika on purkaa ja aika rakentaa, aika itkeä ja aika nauraa, aika on valittaa ja aika tanssia, aika heitellä kiviä ja aika ne kerätä, aika on syleillä ja aika olla erossa, aika etsiä ja aika kadottaa, aika on säilyttää ja aika viskata menemään, aika repäistä rikki ja aika ommella yhteen, aika olla vaiti ja aika puhua, aika rakastaa ja aika vihata, aika on sodalla ja aikansa rauhalla.

3. **Laulu ”ota hänet vastaan”** (julkaistu opinnäytetyössä tekijän luvalla)
4. **Puhe:** Hän ei ole enää täällä. Kuolema on erottanut meidät rakkaasta läheisestämme. Jäljelle jää tyhjyys, epäusko ja menettämisen tuska, joka muuttuu suruksi, kaipaukseksi ja ikäväksi. Elämä on katoavaista, tiedämme että jokaisen tähän maailmaan syntyneen on kuoltava kerran. Mutta silti kuolema monesti yllättää meidät. Se tulee usein kuin nurkan takaa. Olemme joutuneet jättämään hyvästit rakkaalle ihmiselle. Joudumme nyt jatkamaan elämäämme ilman häntä. Menetyksen ja surun keskellä voimme kuitenkin pitää muistomme elävänä. Rakkaamme elää muistoissamme hyvin lähellä, vain ajatuksen matkan päässä. Saamme vaalia erilaisia muistoja aarteinamme. Poisnukkuneet eivät ole unohduksissa, eivät meiltä eivätkä Jumalalta, joka on kutsunut heidät kirkkauteensa. Tässä maailmassa me elävät elämme vielä monien murheiden keskellä, mutta rajan toisella puolella on kuitenkin riemuitseva seurakunta, jonka kyyneleet on pyyhitty eikä kipuja ole. Jumala itse on heidän kanssaan.
5. **Rukoilemme:** Jumala, Taivaallinen Isämme. Sinä annat ihmiselle elämän ja otat sen jälleen. Sinä kätket elämämme hetkeksi kuoleman salaisuuteen korottaaksesi sen taas valoon, puhtaana ja uudistuneena. Katso ja kuule meitä, jotka ikävöimme poisnukkuneita läheisiämme. Anna rauhasi käydä yli meidän surumme ja pelkomme. Kiitos, että sinun tahtosi meitä kaikkia kohtaan on hyvä. Amen.

6. **Laulu ”Isä jää meitä rakastamaan”** (julkaistu opinnäytetyössä tekijän luvalla)
7. **Herran siunaus:** Herra siunatkoon teitä ja varjelkoon teitä. Herra kirkastakoon kasvonsa teille ja olkoon teille armollinen. Herra kääntäköön kasvonsa teidän puoleenne ja antakoon teille rauhan. Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Amen.

JOULU

1. **Johdanto:** Adventti valmistaa meitä suureen valon ja ihmeen juhlaan, Jeesuksen syntymään, jouluuun. Joulua edeltävinä neljänä adventtisunnuntaina voimme sytyttää kynttilän. Jokaisen adventtikynttilän syttyessä yksi kerrallaan valon määrä lisääntyy ja kun kaikki neljä kynttilää palaa yhtä aikaa, on joulun ja ilosanoman suuri valo kirkkaimmillaan ja saamme pysähtyä tämän ihmeellisen syntymän äärelle.

2. Jouluevankeliumi: Luuk.2: 1-20

Siihen aikaan antoi keisari Augustus käskyn, että koko valtakunnassa oli toimitettava verollepano. Tämä verollepano oli ensimmäinen ja tapahtui Quirinuksen ollessa Syyrian käskynhaltijana. Kaikki menivät kirjoittautumaan veroluetteloon, kukin omaan kaupunkiinsa. Niin myös Joosef lähti Galileasta, Nasaretin kaupungista ja meni verollepanoa varten Juudeaan, Daavidin kaupunkiin Betlehemiin, sillä hän kuului Daavidin sukuun. Hän lähti sinne yhdessä kihlattunsa Marian kanssa, joka odotti lasta. Heidän siellä ollessaan tuli Marian synnyttämisen aika, ja hän synnytti pojan, esikoisensa. Hän kapaloi lapsen ja pani hänet seimeen, koska heille ei ollut tilaa majapaikassa. Sillä seudulla oli paimenia yöllä ulkona vartioimassa laumaansa. Yhtäkkiä heidän edessään seisoivat Herran enkelit, ja Herran kirkkaus ympäröi heidät. Pelko valtasi paimenet, mutta enkeli sanoi heille: ”Älkää pelätkö! Minä ilmoitan teille ilosanoman, suuren ilon koko kansalle. Tänään on teille Daavidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja. Hän on Kristus, Herra. Tämä on merkinä teille: te löydätte lapsen, joka makaa kapaloituna seimessä.” Ja samalla hetkellä oli enkelin ympärillä suuri taivaallinen sotajoukko, joka ylisti Jumalaa sanoen: -- Jumalan on kunnia korkeuksissa, maan päällä rauha ihmisillä, joita hän rakastaa. Kun enkelit olivat menneet takaisin taivaaseen, paimenet sanoivat toisilleen: ”Nyt Betlehemiin! Siellä me näemme sen, mitä on tapahtunut, sen, minkä Herra meille ilmoitti.” He lähtivät kiireesti ja löysivät Marian ja Joosefin ja lapsen, joka makasi seimessä. Tämän nähdessään he kertoivat, mitä heille oli lapsesta sanottu. Kaikki, jotka kuolivat paimenten sanat, olivat ihmeissään. Mutta Maria kätki sydämeensä kaiken, mitä oli tapahtunut, ja tutkisteli sitä. Paimenet palasivat kiittäen ja ylistäen Jumalaa siitä, mitä olivat kuulleet ja nähneet. Kaikki oli juuri niin kuin heille oli sanottu.

3. **Laulu ”Joulun kellot”** (© Fennica Gehrman Oy, Helsinki. Julkaistu opinnäytetyöhön tekijänoikeuksien luvalla)

4. **Rukoilemme:** Jeesus, Herramme. Kiitos että saamme muistella ensimmäisen joulun ihmeellisiä tapahtumia. Muistamme lampaat, kedon paimenet ja enkelit, jotka kirkkaina ilmestyivät pimeälle yötaivaalle. Muistamme tähden, joka syttyi loistamaan pienen tallin yllä. Muistamme miten nuori Maria piti sinua sylissään, muistamme Joosefin ja Itämaan tietäjät. Tämä kaikki on suurta ja ihmeellistä. Tuo sydämiimme oikea joulu, tule itse luoksemme. Amen.
5. **Herran siunaus:** Herra siunatkoon teitä ja varjelkoon teitä. Herra kirkastakoon kasvonsa teille ja olkoon teille armollinen. Herra kääntäköön kasvonsa teidän puoleenne ja antakoon teille rauhan. Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Amen.